

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 278/2014-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. decembra 2014 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Sergeja Kohuta (sudca spravodajca) a Ladislava Orosza prerokoval prijatú sťažnosť G. V., t. č. vo väzbe, zastúpeného advokátkou Mgr. Marcelou Grancovou, Advokátska kancelária, Kováčska 28, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre sp. zn. 4 Tos 109/2013 z 27. augusta 2013 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo G. V. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre sp. zn. 4 Tos 109/2013 z 27. augusta 2013 porušené neboli.

2. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky ukladá zaplatiť trovy právneho zastúpenia G. V. v sume 426,12 € (slovom štyristodvadsaťšesť eur a dvanásť

centov) na účet ustanovenej právnej zástupkyne Mgr. Marcely Grancovej, Advokátska kancelária, Kováčska 28, Košice, do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 278/2014-21 z 30. septembra 2014 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť G. V., t. č. vo väzbe (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 4 Tos 109/2013 z 27. augusta 2013 (ďalej len „uznesenie“).

Zo sťažnosti sťažovateľa vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 33 T 143/2010 z 12. októbra 2011 bol použitím § 41 ods. 2 Trestného zákona právoplatne odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní 5 rokov a 6 mesiacov. Sťažovateľ sa návrhom z 29. mája 2013 domáhal povolenia obnovy konania, ktoré skončilo už uvedeným rozsudkom. Okresný súd uznesením sp. zn. 3 Nt 14/2013 z 15. júla 2013 návrh na povolenie obnovy konania zamietol z dôvodu nezistenia podmienok obnovy konania uvedených v § 394 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Uznesením krajského súdu bola sťažnosť proti uzneseniu okresného súdu sp. zn. 3 Nt 14/2013 zamietnutá.

Sťažovateľ v rámci odôvodnenia svojej sťažnosti okrem iného uviedol:

„V zmysle ustanovenia § 41b ods. 1 zák. č. 38/1993 Z.z., ktorý hovorí: ak vydal súd na základe právneho predpisu, ktorý neskôr stratil účinnosť podľa čl. 125 Ústavy SR (čo sa

v danom prípade stalo nálezom ústavného súdu SR sp. zn. PL ÚS 106/2011) rozsudok, ktorý nadobudol právoplatnosť, ale nebol vykonaný, strata účinnosti je dôvodom obnovy konania. Taký istý právny názor zaujal aj predseda trestného právneho kolégia JUDr. Harald Stiffel vo svojom stanovisku sp. zn. Tpj 11/2013 publikovaný 11.03.2013.

V tejto súvislosti si dovoľujem poukázať na rozhodnutia súdov v SR, ktoré obnovu konania vo výroku o treste z dôvodu nesúladu § 41 ods. 2 TZ s Ústavou SR povolil, a teda keď má v obdobných prípadoch súd postupovať rovnako, mal aj Okresný súd v Nitre moju žiadosť o obnovu konania povoliť. (Súdy, ktoré obnovu konania povolili sú uvedené v priloženom uznesení sp. zn. 4Tos/109/2013 str. 2 príloha č.1).

Vo všetkých uvedených prípadoch (príloha č. 1 str. 2) súd konštatoval, že nesúlad časti § 41 ods. 2 TZ s ústavou SR je dôvodom obnovy konania, a teda Okresný súd Nitra ako aj Krajský súd Nitra porušili čl. 12 ods. 1 Ústavy SR a čl. 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, nakoľko v identických veciach má zákon platiť pre každého rovnako. ...

Ako je zrejmé aj z uvedeného citátu, Krajský súd Nitra dáva prednosť svojmu vnútornému presvedčeniu a zásadám logického myslenia a uvažovania pred jednotlivými ustanoveniami Ústavy SR a platnými zákonmi Slovenskej republiky. ...

Na základe vyššie uvedených skutočností žiadam Ústavný súd SR, aby moju sťažnosť prijal na ďalšie konanie. “

Sťažovateľ prostredníctvom svojej právnej zástupkyne podaním z 29. júla 2014 (doručeným ústavnému súdu 31. júla 2014) spresnil petit svojej sťažnosti a požiadal ústavný súd, aby vydal nález, v ktorom vysloví, že jeho základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli uznesením krajského súdu z 27. augusta 2013 porušené, zruší uvedené uznesenie, vráti vec krajskému súdu na ďalšie konanie a prizná sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 284,08 €.

Podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľ podaním z 2. decembra 2014 (doručeným ústavnému súdu 4. decembra 2014) a tiež aj krajský súd vo vyjadrení z 19. novembra 2014 (doručenom ústavnému súdu 20. novembra 2014) vyslovili súhlas, aby sa upustilo

od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

K sťažnosti sťažovateľa a k právnej stránke celej veci sa vyjadril krajský súd prípisom sp. zn. Spr 1397/14 z 19. novembra 2014, v ktorom uviedol:

«Sťažnosti G. V. navrhujem nevyhovieť...

Po oboznámení sa s obsahom napádaných uznesení súdov I. a II. stupňa, ktoré sa nachádzajú v tzv. zbernom spise krajského súdu, je možné konštatovať, že súdy oboch stupňov pri rozhodovaní v danej dobe vychádzali z jednej z dvoch právne odlišných alternatív, ktoré sa ustálili na súdoch Slovenskej republiky v súvislosti s rozhodovaním o návrhoch odsúdených na povolenie obnovy konania vo veciach, v ktorých im bol trest ukladaný v zmysle tzv. asperačnej zásady podľa ustanovenia § 41 ods. 2 Trestného zákona s poukazom na Nález Ústavného súdu PL. ÚS 106/2011.

Právna argumentácia súdov okrem iného vychádzala z vtedajšieho právneho záveru trestnoprávneho kolégia Krajského súdu v Nitre prijatého dňa 11.04.2013. Nejednotnosť súdnej praxe v súvislosti s touto novou právnou problematikou bola zjednotená až stanoviskom Najvyššieho súdu SR č. Tpj 44/2013 z 26.11.2013, t. j. až po rozhodnutí oboch súdov, na čom však tieto nenesú žiadnu vinu. Správnosť právnych záverov oboch súdov bol potvrdený aj bodom III. citovaného stanoviska, podľa ktorého: „Ak bolo použité ustanovenie podľa § 39 ods. 1 alebo ods. 2 písm. a/ až c/ alebo písm. e/ Trestného zákona o mimoriadnom znížení trestu odňatia slobody vo vzťahu k trestnej sadzbe trestu odňatia slobody upravenej podľa § 41 ods. 2 Trestného zákona v znení účinnom do 21.12.2012 sp. zn. PL. ÚS 106/2011 vyhláseného v Zb. zák. SR pod č. 428/2012 dňa 21.12.2012 sa nepoužije.“

Pretože v predmetnej trestnej veci bol odsúdenému rozsudkom Okresného súdu Nitra sp. zn. 33T 143/2010 ukladaný trest aj za použitia ustanovenia o mimoriadnom znížení trestu odňatia slobody podľa § 39 ods. 1 Tr. zák., postupovali oba súdy správne, keď návrh odsúdeného na povolenie obnovy konania zamietli.»

Sťažovateľ vo svojom vyjadrení z 2. decembra 2014 uviedol najmä:

„Podľa ustanovenia §41b ods. 1 zákona č. 38/1993 Z.z. - ak súd v trestnom konaní vydal na základe právneho predpisu, ktorý neskôr stratil účinnosť v zmysle čl. 125 Ústavy, rozsudok, ktorý nadobudol právoplatnosť, ale nebol vykonaný, strata účinnosti takého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia je dôvodom obnovy konania podľa ustanovení Trestného poriadku.

Predmetné ustanovenie upravuje v prípade okrem iného aj straty účinnosti niektorého ustanovenia právneho predpisu splnenie podmienky obnovy konania podľa príslušných ustanovení Trestného poriadku. Naplnením účelu citovaného zákonného ustanovenia je v takom prípade nevyhnutne opätovné rozhodovanie o treste. Sťažovateľ podotýka, že trest je vždy v prvom rade určovaný zákonom, tzn. v zákone upravenou trestnou sadzbou a až následne aplikačnou úvahou súdu o primeranosti výšky ukladaného trestu. Aplikačná úvaha súdu sa však pohybuje len v rámci zákonnej trestnej sadzby. Možnosť zmeny rozsudku vo výroku o treste nie je možné odmietnuť už v štádiu konania o povolení obnovy konania, vzhľadom na to, že pri novom rozhodovaní sa má vychádzať z odlišnej trestnej sadzby.

Sťažovateľ ďalej poukazuje na stabilizovanú judikatúru ústavného súdu (IV. ÚS 77/02, III. ÚS 63/06) každý má právo na to, aby sa v jeho veci v konaní pred všeobecnými súdmi rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma.

Nepochybne v prípade sťažovateľa tak okresný súd, ako aj krajský súd pri ukladaní trestu sťažovateľovi postupovali podľa protiústavného náveta časti asperačnej zásady týkajúcej sa ukladania úhrnného trestu.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Predmetom sťažnosti, ktorú ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 278/2014-21 z 30. septembra 2014 prijal na ďalšie konanie, bolo posúdenie napadnutého uznesenia krajského súdu vo vzťahu k otázke splnenia podmienok obnovy konania v sťažovateľovej trestnej veci, a to vo vzťahu k záverom nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 106/2011 z 28. novembra 2012, ktorý bol publikovaný v Zbierke zákonov Slovenskej republiky 21. decembra 2012 pod č. 428/2012 Z. z. a ktorým ústavný súd rozhodol, že v § 41 ods. 2 Trestného zákona slová v texte za bodkočiarkou „súd uloží páchatel'ovi trest nad 1/2 takto určenej trestnej sadzby odňatia slobody“ nie sú v súlade s ústavou.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa ustanovenia § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde ak súd v trestnom konaní vydal na základe právneho predpisu, ktorý neskôr stratil účinnosť v zmysle čl. 125 ústavy, rozsudok, ktorý nadobudol právoplatnosť, ale nebol vykonaný, strata účinnosti takého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia je dôvodom obnovy konania podľa ustanovení Trestného poriadku.

Podľa ustanovenia § 394 ods. 1 Trestného poriadku obnova konania, ktoré sa skončilo právoplatným rozsudkom alebo právoplatným trestným rozkazom, sa povolí, ak vyjdú najavo skutočnosti alebo dôkazy súdu skôr neznáme, ktoré by mohli same osebe alebo v spojení so skutočnosťami a dôkazmi už skôr známymi odôvodniť iné rozhodnutie o vine alebo vzhľadom na ktoré by pôvodne uložený trest bol v zrejmom nepomere k závažnosti činu alebo k pomerom páchatel'a, alebo uložený druh trestu by bol v zrejmom rozpore s účelom trestu, alebo vzhľadom na ktoré upustenie od potrestania alebo upustenie od uloženia súhrnného trestu by bolo v zrejmom nepomere k závažnosti činu alebo k pomerom páchatel'a, alebo by bolo v zrejmom nepomere s účelom trestu.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že okresný súd svojím rozsudkom sp. zn. 33 T 143/2010 z 12. októbra 2011 uložil súhrnný trest podľa § 42 ods. 1 Trestného zákona a podľa zásad na uloženie úhrnného trestu uvedených v § 41 ods. 2 Trestného zákona, avšak súčasne s použitím ustanovenia § 39 ods. 1 a 3 Trestného zákona o mimoriadnom znížení trestu, a preto uložený trest vo výmere päť rokov a šesť mesiacov napriek použitiu tzv. asperačnej zásady nebol uložený v hornej, ale dolnej polovici trestnej sadzby.

Sťažovateľ vo svojom vyjadrení z 2. decembra 2014 uviedol a poukázal najmä na tú skutočnosť, že tak okresný súd, ako aj krajský súd pri ukladaní trestu postupovali podľa protiústavného návrhu časti asperačnej zásady týkajúcej sa ukladania úhrnného trestu, ako aj na to, že trest je vždy v prvom rade určený zákonom, tzn. v zákone upravenou trestnou sadzbou a až následne aplikačnou úvahou súdu o primeranosti výšky ukladaného trestu. Sťažovateľ ďalej uviedol, že aplikačná úvaha súdu sa však pohybuje len v rámci zákonnej trestnej sadzby. Možnosť zmeny rozsudku vo výroku o treste nie je možné odmietnuť už v štádiu konania o povolení obnovy konania vzhľadom na to, že pri novom rozhodovaní sa má vychádzať z odlišnej trestnej sadzby.

Krajský súd podstatnú časť svojej argumentácie oprel o závery stanoviska trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Tpj 44/2013 z 26. novembra 2013 (ďalej len „stanovisko trestnoprávneho kolégia“) v bode III, prostredníctvom ktorého došlo v období po vydaní napadnutého uznesenia krajského súdu k zjednoteniu rozhodovacej praxe všeobecných súdov. V zmysle tohto stanoviska trestnoprávneho kolégia bolo v jeho bode II ustálené, že v prípade rozhodovania o návrhu na povolenie obnovy konania vo veci, ktorá sa skončila právoplatným rozhodnutím, ktorý vychádza len zo skutočností predpokladaných v ustanovení § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde, je splnenie podmienok obnovy konania konštatované už v tomto ustanovení, a z tohto dôvodu všeobecný súd rozhodujúci o návrhu na povolenie obnovy konania už nemôže skúmať splnenie iných podmienok uvedených v § 394 ods. 1 Trestného poriadku a obnovu konania musí povoliť podľa § 394 ods. 1 Trestného poriadku z dôvodu uvedeného v § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde. Citovaný bod II stanoviska trestnoprávneho kolégia, ktoré súvisí s aplikáciou nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 106/2011 z 28. decembra 2012 (nález o asperačnej zásade), zabezpečuje v zmysle zjednocujúceho stanoviska ústavného súdu sp. zn. PLz. ÚS 2/2014 dotknutým fyzickým osobám plnohodnotnú ochranu ich základných práv a slobôd, a preto je v plnom rozsahu aplikovateľný nielen v konaniach pred všeobecnými súdmi, ale aj v konaniach pred ústavným súdom.

Výnimkou z tohto právneho názoru uvedeného v bode II stanoviska trestnoprávneho kolégia, s ktorým sa stotožnil aj ústavný súd vo svojom zjednocujúcom stanovisku, je

prípade, ak pri ukladaní trestu odňatia slobody pri trestnej sadzbe trestu odňatia slobody upravenej podľa § 41 ods. 2 Trestného zákona v znení účinnom do 21. decembra 2012 („asperačná zásada“, pozn.) boli použité ustanovenia § 39 ods. 1 alebo ods. 2 písm. a) až c) alebo písm. e) Trestného zákona o mimoriadnom znížení trestu odňatia slobody. V takomto prípade nedôjde k aplikácii § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde.

Z napadnutého uznesenia krajského súdu vyplýva, že konajúce súdy pri ukladaní trestu sťažovateľovi v pôvodnom trestnom konaní aplikovali tak § 41 ods. 2 Trestného zákona v znení účinnom do 21. decembra 2012, ako aj (okrem ďalších ustanovení Trestného zákona, pozn.) § 39 ods. 1 a 3 Trestného zákona, t. j. použili ustanovenia upravujúce mimoriadne zníženie trestu odňatia slobody. Vo veci sťažovateľa teda došlo k právnej situácii, ktorú predpokladá bod III stanoviska trestnoprávneho kolégia, s ktorého obsahom sa konajúci krajský súd stotožnil v podanom vyjadrení.

Na základe uvedeného sa ústavný súd stotožnil s ústavne konformným výkladom príslušných ustanovení Trestného poriadku a zákona o ústavnom súde obsiahnutým v bode III trestnoprávneho kolégia, na ktorý poukazoval krajský súd vo svojom vyjadrení.

Ústavný súd preto dospel k záveru, že napadnutým uznesením krajského súdu nemohlo byť zasiahnuté do práv označených sťažovateľom.

Nad rámec ústavný súd uvádza, že sa nezaoberal sťažovateľovými námietkami vo vzťahu k rozsudku okresného súdu sp. zn. 33 T 143/2010 z 12. októbra 2011, podľa ktorých: „... je zlyhanie súdu prvého stupňa pri ukladaní súhrnného trestu, v ktorom podľa § 42 ods. 2 Tz. súd zrušuje výrok o treste uloženom Okresným súdom Levice sp. zn. 4T/214/2010 a výrok o treste uloženom Okresným súdom Bratislava III sp. zn. 3T/135/2011. Neruší však trest uložený Okresným súdom Levice sp. zn. 3T/214/2008 zo dňa 17.03.2009. Táto skutočnosť má za následok navýšenie môjho trestu o ďalšie 3 roky nepodmienečného trestu.“, a to z dôvodu, lebo námietky sú vo vzťahu k tomuto rozsudku podané zjavne po lehote, ktorú zákon o ústavnom súde ustanovuje pre podanie sťažnosti (§ 53 ods. 3).

III.

Ústavný súd uvádza, že v konaní pred ústavným súdom platí podľa § 36 ods. 1 zákona o ústavnom súde zásada, že účastník konania uhrádza trovy konania zo svojho. Na základe ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ktorý zakotvuje výnimku z tejto zásady, však ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov právneho zastúpenia, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom, pretože právna zástupkyňa sťažovateľa bola ustanovená ústavným súdom na základe uznesenia č. k. II. ÚS 278/2014-11 z 11. júna 2014.

Ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov ustanovenej právnej zástupkyne. Úhradu priznal za tri úkony právnej služby (prevzatie, prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti a vyjadrenie). Za tri úkony vykonané v roku 2014 patrí odmena v sume trikrát po 134 €, teda 402 €, a trikrát režijný paušál v sume po 8,04 €, teda 24,12 €, preto trovy právneho zastúpenia pre sťažovateľa predstavujú sumu 426,12 € v zmysle vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 14 ods. 1 písm. a) a b) a § 16 ods. 3].

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je Kancelária ústavného súdu povinná zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. decembra 2014